
OBSAH

PŘEDMLUVA	7
ÚVOD	11
A.	
GLOBÁLNÍ, EUROATLANTICKÉ A EVROPSKÉ REGIONÁLNÍ ORGANIZACE	
I. Organizace spojených národů	19
1. Valné shromáždění a jeho orgány	19
2. Rada bezpečnosti a její orgány	27
3. Sekretariát	28
II. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	31
1. Úvod	31
2. Organizační struktura	32
3. Orgány pro kontrolu zbrojení a opatření na posilování důvěry a bezpečnosti	32
III. Organizace Severoatlantické smlouvy	34
1. Vznik a charakteristika	35
2. Civilní a vojenská struktura NATO	35
3. Hlavní poradní orgány pro nešíření, kontrolu zbrojení a odzbrojení	36
4. Politika snižování zbrojení a celková koncepce NATO	38
5. Postoj NATO k problematice šíření zbraní hromadného ničení	40
6. Strategická koncepce NATO	40
7. Odzbrojovací problematika v závěrečných komuniké Severoatlantické rady v letech 1999 až květen 2001	45
IV. Evropská unie	58
1. Obecná charakteristika	58
2. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP)	59
3. Vývoj postojů zemí Evropského společenství k jadernému nešíření a odzbrojení	63
4. Postoj Evropské unie k hlavním odzbrojovacím otázkám	65
B.	
MEZINÁRODNÍ KONTROLNÍ REŽIMY (Neformální ujednání)	
Úvod	79
I. Skupina jaderných dodavatelů	81
II. Zanggerův výbor	83
III. Australská skupina	85
IV. Kontrolní režim raketových technologií	86
V. Wassenaarské ujednání	88

C.

ZBRANĚ HROMADNÉHO NIČENÍ

Úvod	97
I. Jaderné zbraně (JZ)	99
1. Charakteristika	99
2. Úloha OSN v úsilí o omezení JZ a jaderné odzbrojení	99
3. Smlouva o nešíření jaderných zbraní (smlouva NPT)	102
4. Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (smlouva CTBT)	128
5. Zóny bez jaderných zbraní (ZBJZ)	137
6. Smlouva o zákazu výroby štěpných materiálů pro jaderné zbraně a jiná jaderná výbušná zařízení (smlouva FMCT, dosud nesjednaná)	145
7. Bezpečnostní záruky (BZ)	149
8. Taktické jaderné zbraně (TJZ)	154
9. Dvoustranný a jednostranný proces snižování jaderných zbraní	162
10. Jaderná politika ČLR	174
11. Odhadované počty jaderných zbraní Indie, Pákistánu a Izraele	175
II. Chemické zbraně (CHZ)	177
1. Úvod	177
2. Úsilí mezinárodního společenství o eliminaci CHZ	178
3. Ženevský protokol	178
4. Úmluva o zákazu vývoje, výroby, skladování a užití chemických zbraní a o jejich zničení (úmluva CWC)	179
III. Bakteriologické (biologické) a toxinové zbraně (BTZ)	184
1. Úvod	184
2. Ženevský protokol	185
3. Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a jejich zničení (úmluva BTWC)	186

D.

KONVENČNÍ ZBRANĚ

Úvod	201
I. Úmluva o zákazu nebo omezení používání některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky	203
II. Míny	205
1. Úvod	205
2. Protokol II Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky	205
3. Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a jejich zničení (Ottawská úmluva)	206
III. Ruční a lehké zbraně (RLZ)	212
1. Úvod	212
2. Podstata problému	212
3. Charakteristika RLZ	213
4. Mezinárodní společenství a RLZ	215

IV. Registr OSN pro konvenční zbraně	225
1. Úvod	225
2. Vytvoření Registru OSN pro konvenční zbraně	225
3. Vytváření skupin vládních expertů a jejich zprávy v letech 1994, 1997 a 2000	228
4. Hodnocení působení Registru ve zprávě z r. 2000	229
V. Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS)	231
1. Úvod	231
2. Podpis S-KOS a její vstup v platnost	231
3. Struktura S-KOS	231
4. Výměna informací a inspekce	232
5. 1. hodnotící konference S-KOS a Závěrečného aktu jednání o počtech ozbrojených sil ..	233
6. Adaptace S-KOS a její schválení	233
7. 2. hodnotící konference S-KOS a Závěrečného aktu jednání o počtech ozbrojených sil ..	234
E.	
RAKETOVÉ NOSIČE A PROTIRAKETOVÁ OBRANA	
Úvod	243
1. Stručná historie vývoje raketových nosičů	243
2. Používané termíny	244
II. Smlouva o omezení systémů protiraketové obrany	245
1. Úvod	245
2. Uzavření smlouvy ABM a její charakteristika	246
3. Protokol ke smlouvě ABM	246
4. Sukcese čtyř nástupnických států bývalého SSSR	247
III. Národní protiraketová obrana	248
1. Program „Strategické obranné iniciativy“	248
2. Národní protiraketová obrana a smlouva ABM	249
3. Plány na vybudování NMD	250
4. Systém NMD	251
5. Rozšířená varianta NMD	253
6. Náklady na vybudování systému NMD	253
7. Odložení rozhodnutí o rozmístění NMD	254
8. Zájem o alternativní systémy NMD	254
9. Americko-ruská jednání o strategické stabilitě a smlouvě ABM	255
10. Navrhované dodatky USA ke smlouvě ABM	256
11. Námitky RF k návrhům USA na doplnění smlouvy ABM	256
12. Vývoj situace po prezidentských volbách v USA	258
IV. Ruské alternativy k NMD	261
1. Úvod	261
2. Globální kontrolní systém k zabránění šíření raket a raketových technologií	261
3. Společný americko-ruský protiraketový systém	262
4. Společný protiraketový systém v Evropě	263
V. Mezinárodní kodex chování proti šíření raket a raketových technologií	264
1. Úvod	264
2. Stručný text Kodexu chování (původní znění)	264
VI. Rezoluce 55. a 56. zasedání VS OSN k problematice raket a smlouvy ABM	267

F.	
PROBLEMATIKA ZÁKAZU ZBROJNÍCH ZÁVODŮ VE VESMÍRU	
Úvod	275
I. Smlouva o zásadách činnosti při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles	276
II. OSN, Konference o odzbrojení a daná problematika	278
1. OSN	278
2. Konference o odzbrojení	278
III. Rezoluce VS OSN	
k „Zabránění závodů ve zbrojení v kosmickém prostoru“	280
G.	
OPATŘENÍ NA POSILOVÁNÍ DŮVĚRY A BEZPEČNOSTI	
I. Dvoustranná opatření	287
1. Úvod	287
2. USA – SSSR	287
3. USA – RF	288
II. Regionální mnohostranná opatření	290
1. Vídeňský dokument	290
2. Smlouva o otevřeném nebi	293
H.	
ČESKÁ REPUBLIKA A ODZBROJOVACÍ PROBLEMATIKA	
Úvod	301
I. Koncepce zahraniční politiky vlády České republiky	302
II. Zapojení České republiky do odzbrojovacího procesu	304
1. Zpráva o zahraniční politice České republiky za období od července 1998 do prosince 1999	304
2. Zpráva o zahraniční politice za rok 2000	306
3. Priority České republiky na 55. a 56. zasedání VS OSN	308
4. Vystoupení českých představitelů v rámci 55. a 56. zasedání VS OSN	310
PŘÍLOHY	
1. Vymezení základních pojmů	319
2. Seznam zkratk	322
a) České zkratky	322
b) Anglické zkratky	324
3. Časový přehled významných událostí z oblasti nešíření zbraní hromadného ničení, kontroly zbrojení a odzbrojení	329
4. Přehled mnohostranných dohod z oblasti kontroly zbrojení a odzbrojení	333
5. Přehled odzbrojovacích rezolucí a rozhodnutí přijatých na 55. a 56. zasedání VS OSN ..	339
6. Smlouva o nešíření jaderných zbraní	346
7. Obrazová příloha	351

Obsah

I. Organizace spojených národů	19
1. Valné shromáždění a jeho orgány	19
a) První výbor	21
b) Odzbrojovací komise OSN	22
c) Konference o odzbrojení	22
d) Výzkumný ústav OSN pro odzbrojovací problematiku	24
e) Poradní sbor k odzbrojovacím otázkám	24
f) Odzbrojovací informační program OSN	25
g) Odzbrojovací stipendijní, výcvikový a poradenský program OSN	25
h) Regionální centra pro mír a odzbrojení	25
i) Skupina vládních expertů k Registru OSN pro konvenční zbraně	25
j) Mezinárodní agentura pro atomovou energii	25
2. Rada bezpečnosti OSN a její orgány	27
a) Vojenský štábní výbor	27
b) Sankční výbory	27
c) Monitorovací, verifikační a inspekční komise	28
3. Sekretariát OSN	28
a) Sekretariát	28
b) Odbor OSN pro odzbrojovací otázky	29
II. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	31
1. Úvod	31
2. Organizační struktura	32
3. Orgány pro kontrolu zbrojení a opatření na posilování důvěry a bezpečnosti	32
a) Fórum pro bezpečnostní spolupráci	32
b) Středisko pro předcházení konfliktům	33
c) Spojená konzultační skupina	33
d) Komise pro otevřené nebe	33
III. Organizace Severoatlantické smlouvy	34
1. Vznik a charakteristika	35
2. Civilní a vojenská struktura NATO	35
a) Severoatlantická rada	35
b) Výbor pro obranné plánování	36
c) Skupina pro jaderné plánování	36
d) Vojenský výbor	36
3. Hlavní poradní orgány pro nešíření, kontrolu zbrojení a odzbrojení	36
a) Politický výbor na vyšší úrovni	36
b) Politický výbor	37
c) Skupina na vysoké úrovni	37
d) Pracovní skupina na vysoké úrovni	37
e) Výbor pro koordinaci ověřování	37

f) Vyšší politicko-vojenská skupina	38
g) Vyšší obranná skupina pro otázky šíření zbraní hromadného ničení	38
h) Společný výbor k problematice šíření	38
4. Politika snižování zbrojení a celková koncepce NATO	38
5. Postoj NATO k problematice šíření zbraní hromadného ničení	40
6. Strategická koncepce Aliance	40
7. Odzbrojovací problematika v závěrečných komuniké	
Severoatlantické rady v letech 1999 až květen 2001	45
a) Komuniké Severoatlantické rady na nejvyšší úrovni (duben 1999)	45
b) Komuniké Severoatlantické rady na ministerské úrovni (prosinec 2000)	47
c) Zpráva o alternativních možnostech opatření na posílení důvěry a bezpečnosti, ověřování, nešíření, kontrolu zbrojení a odzbrojení (prosinec 2000)	49
d) Komuniké Severoatlantické rady na ministerské úrovni (květen 2001)	54
IV. Evropská unie	58
1. Obecná charakteristika	58
2. Společná zahraniční a bezpečnostní politika	59
a) Úvod	59
b) Vývoj SZBP	59
c) Aktéři SZBP	61
d) Nástroje SZBP	62
3. Vývoj postojů zemí Evropského společenství k problematice jaderného nešíření a odzbrojení	63
4. Postoj Evropské unie k hlavním odzbrojovacím otázkám	65
a) Jaderné zbraně	66
b) Chemické zbraně	68
c) Bakteriologické (biologické) a toxinové zbraně	68
d) Boj proti šíření zbraní hromadného ničení	68
e) Konvenční zbraně	69
f) Evropská unie a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	70

Obsah

Úvod	79
I. Skupina jaderných dodavatelů	81
II. Zanggerův výbor	83
III. Australská skupina	85
IV. Kontrolní režim raketových technologií	86
V. Wassenaarské ujednání	88
Tabulka č. 1 – Seznam členských zemí MKR	91

Obsah

Úvod	97
I. Jaderné zbraně	99
1. Charakteristika	99
2. Úloha OSN v úsilí o omezení JZ a jaderné odzbrojení	99
3. Smlouva o nešíření jaderných zbraní (smlouva NPT)	102
a) Úvod	102
b) Sjednávání, podpis a vstup smlouvy NPT v platnost	103
c) Stručný obsah smlouvy NPT	104
d) Hodnotící konference (1975, 1980, 1985, 1990)	105
e) 5. hodnotící a prodlužovací konference v r. 1995	108
f) 6. hodnotící konference v r. 2000	111
g) Nevládní organizace a jaderné odzbrojení	117
h) Nevládní organizace a jaderná politika NATO	117
ch) Poradní posudek Mezinárodního soudního dvora	121
i) Rezoluce 55. a 56. zasedání VS OSN se vztahem k nešíření JZ a souvisejícím otázkám	124
4. Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (smlouva CTBT)	128
a) Úvod	128
b) Historie úsilí mezinárodního společenství o zákaz jaderných zkoušek	129
c) Sjednávání a schválení smlouvy CTBT	130
d) Obsah a charakteristika smlouvy CTBT	131
e) Orgány zajišťující plnění smlouvy CTBT	133
f) Ověřování plnění smlouvy CTBT	134
g) Problematika ratifikace smlouvy CTBT a její vstup v platnost	135
h) Konference svolávané k usnadnění vstupu smlouvy CTBT v platnost	135
ch) Rezoluce 55. zasedání VS OSN ke smlouvě CTBT	136
5. Zóny bez jaderných zbraní	137
a) Úvod	137
b) Zásady pro vytváření ZBJZ v různých světových regionech	137
c) Regionální ZBJZ	138
d) Další iniciativy k vytváření ZBJZ	141
6. Smlouva o zákazu výroby štěpných materiálů pro jaderné zbraně a jiná jaderná výbušná zařízení (smlouva FMCT, dosud nesjednaná)	145
a) Úvod	145
b) Historie mezinárodního úsilí o sjednání smlouvy FMCT	145
c) Podstata problému a navrhovaná opatření	147
d) Třístranná iniciativa MAAE, Spojených států a Ruské federace	148
7. Bezpečnostní záruky	149
a) Úvod	149
b) Rezoluce RB OSN č. 255 z r. 1968	150
c) Jednostranná prohlášení jaderných států o NBZ z r. 1978	150
d) Bezpečnostní záruky a hodnotící konference smlouvy NPT v letech 1980–1995	151
e) Jednostranná prohlášení jaderných států z r. 1995	151
f) Rezoluce RB OSN č. 984 z r. 1995	152

g) Bezpečnostní záruky a ZBJZ	152
h) Závěrečná zpráva z 6. hodnotící konference smlouvy NPT	153
ch) Rezoluce 55. a 56. zasedání VS OSN vztahující se k bezpečnostním zárukám	153
8. Taktické jaderné zbraně	154
a) Úvod	154
b) Charakteristika TJZ	155
c) Jednostranná prohlášení USA a SSSR/RF z r. 1991 a 1992	156
d) NATO a TJZ	157
e) Jaderné státy a TJZ	158
f) Doporučovaná opatření vedoucí k snížení a úplné eliminaci TJZ	160
9. Dvoustranný a jednostranný proces snižování jaderných zbraní	162
a) Jednání mezi SSSR a USA o omezení strategických zbraní (SALT I)	162
b) Jednání mezi SSSR a USA o omezení strategických útočných zbraní (SALT II)	162
c) Smlouva mezi USA a SSSR o eliminaci pozemních řízených střel středního a kratšího dosahu (sml. INF)	163
d) Smlouva mezi RF a USA o snížení strategických zbraní (START I)	165
e) Smlouva mezi USA a RF o dalším snížení a omezení strategických útočných zbraní (START II)	169
f) START III	170
g) Snížení jaderných zbraní Francie	172
h) Snížení jaderných zbraní Velké Británie	173
10. Jaderná politika ČLR	174
11. Odhadované počty jaderných zbraní Indie, Pákistánu a Izraele	175
a) Indie	175
b) Pákistán	176
c) Izrael	176
II. Chemické zbraně	177
1. Úvod	177
2. Úsilí mezinárodního společenství o eliminaci CHZ	178
3. Ženevský protokol	178
4. Úmluva o zákazu vývoje, výroby, skladování a užití chemických zbraní a o jejich zničení (úmluva CWC)	179
a) Úvod	179
b) Vstup úmluvy CWC v platnost, její cíle a charakteristika	180
c) Kontrolní mechanismy úmluvy CWC	181
d) Organizace pro zákaz chemických zbraní	182
III. Bakteriologické (biologické) a toxinové zbraně	184
1. Úvod	184
2. Ženevský protokol	185
3. Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a jejich zničení (úmluva BTWC)	186
a) Úvod	186
b) Obsah úmluvy BTWC	187
c) Hodnocení úmluvy BTWC	187
d) Verifikační protokol úmluvy BTWC	188
e) 5. hodnotící konference úmluvy BTWC	188

Obsah

Úvod	201
I. Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky	203
II. Miny	205
1. Úvod	205
2. Protokol II Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky	205
3. Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a jejich zničení (Ottawská úmluva)	206
a) Charakteristika a obsah Ottawské úmluvy	207
b) Schůzky účastnických zemí (Maputo – 1999, Ženeva – 2000, Managua – 2001)	208
III. Ruční a lehké zbraně (RLZ)	212
1. Úvod	212
2. Podstata problému	212
3. Charakteristika RLZ	213
4. Mezinárodní společenství a RLZ	215
a) Úvod	215
b) Organizace spojených národů (OSN)	216
c) Evropská unie (EU)	220
d) Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)	221
e) Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO)	222
f) Mezinárodní kontrolní režim Wassenaarského ujednání	222
g) Další mezinárodní fóra	223
IV. Registr OSN pro konvenční zbraně	225
1. Úvod	225
2. Vytvoření Registru OSN pro konvenční zbraně	225
3. Vytváření skupin vládních expertů a jejich zprávy v letech 1994, 1997 a 2000	228
4. Hodnocení působení Registru ve zprávě z r. 2000	229
V. Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě	231
1. Úvod	231
2. Podpis S–KOS a její vstup v platnost	231
3. Struktura S–KOS	231
4. Výměna informací a inspekce	232
5. První hodnotící konference S–KOS a Závěrečného aktu jednání o počtech ozbrojených sil	233
6. Adaptace S–KOS a její schválení	233
7. Druhá hodnotící konference S–KOS a Závěrečného aktu jednání o počtech ozbrojených sil	234

Obsah

I. Úvod	243
1. Stručná historie vývoje raketových nosičů	243
2. Používané termíny	244
II. Smlouva o omezení systémů protiraketové obrany	245
1. Úvod	245
2. Uzavření smlouvy ABM a její charakteristika	246
3. Protokol ke smlouvě ABM	246
4. Sukcese čtyř nástupnických států bývalého SSSR	247
III. Národní protiraketová obrana	248
1. Program „Strategické obranné iniciativy“	248
2. Národní protiraketová obrana a smlouva ABM	249
3. Plány na vybudování NMD	250
4. Systém NMD	251
5. Rozšířená varianta NMD	253
6. Náklady na vybudování systému NMD	253
7. Odklad rozhodnutí o rozmístění NMD	254
8. Zájem o alternativní systémy NMD	254
9. Americko-ruská jednání o strategické stabilitě a smlouvě ABM	255
10. Navrhované dodatky USA ke smlouvě ABM	256
11. Námitky RF k návrhům USA na doplnění smlouvy ABM	256
12. Vývoj situace po prezidentských volbách v USA	258
a) Americko-ruská jednání	258
b) Jednostranné vypovězení smlouvy ABM Spojenými státy	259
c) Další rozvoj koncepce budování NMD	260
IV. Ruské alternativy k NMD	261
1. Úvod	261
2. Globální kontrolní systém k zabránění šíření raket a raketových technologií	261
3. Společný americko-ruský protiraketový systém	262
4. Společný protiraketový systém v Evropě	263
V. Mezinárodní kodex chování proti šíření raket a raketových technologií	264
1. Úvod	264
2. Stručný text Kodexu chování (původní znění)	264
VI. Rezoluce 55. A 56. zasedání VS OSN k problematice raket a smlouvy ABM	267

Obsah

Úvod	275
I. Smlouva o zásadách činnosti při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles	276
II. OSN, Konference o odzbrojení a daná problematika	278
1. OSN	278
2. Konference o odzbrojení	278
III. Rezoluce VS OSN k bodu „Zabránění závodů ve zbrojení v kosmickém prostoru“	280

Obsah

I. Dvoustranná opatření	287
Úvod	287
1. Spojené státy – Sovětský svaz	287
2. Spojené státy – Ruská federace	288
II. Regionální mnohostranná opatření	290
1. Vídeňský dokument	290
a) Úvod	290
b) Stockholmská konference	290
c) Vídeňské dokumenty (1990, 1992, 1994, 1999)	291
2. Smlouva o otevřeném nebi	293
a) Úvod	293
b) Historie vzniku	293
c) Smlouva OST a KBSE/OBSE	293
d) Cíl a obsah smlouvy OST	293
e) Komise pro otevřené nebe	294

Obsah

Úvod	301
I. Koncepce zahraniční politiky vlády České republiky	302
II. Zapojení České republiky do odzbrojovacího procesu	304
1. Zpráva o zahraniční politice České republiky za období od července 1998 do prosince 1999	304
2. Zpráva o zahraniční politice za rok 2000	306
3. Priority České republiky na 55. a 56. zasedání VS OSN	308
a) Priority ČR na 55. zasedání VS OSN (r. 2000–2001)	308
b) Priority České republiky na 56. zasedání VS OSN (r. 2001–2002)	309
4. Vystoupení českých představitelů v rámci 55. a 56. zasedání VS OSN	310

Obsah

1. Vymezení základních pojmů	319
2. Seznam zkratk	322
a) České zkratky	322
b) Anglické zkratky	324
3. Časový přehled významných událostí z oblastí nešíření zbraní hromadného ničení, kontroly zbrojení a odzbrojení	329
4. Přehled mnohostranných dohod z oblasti kontroly zbrojení a odzbrojení	333
5. Přehled odzbrojovacích rezolucí a rozhodnutí přijatých na 55. a 56. zasedání Valného shromáždění OSN	339
6. Smlouva o nešíření jaderných zbraní	346
7. Obrazová příloha	351